

O MAL DE OLLO

Por: María Jesús Otero Acuña

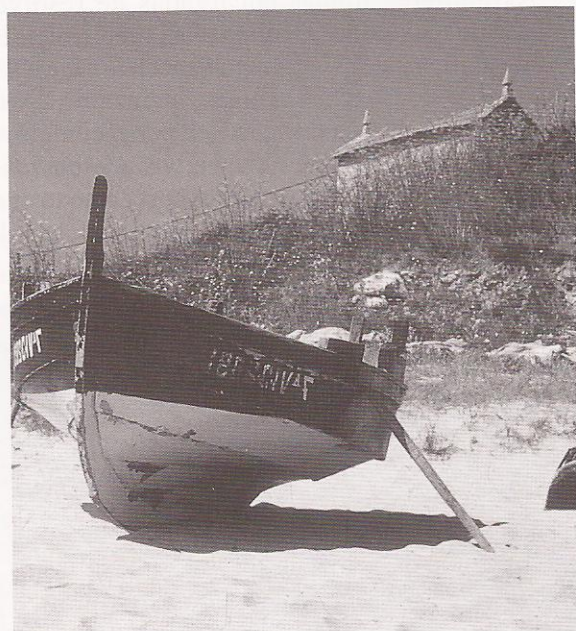
Autora do libro "Illa de Ons"

e prexuízos que lles causa.

Enténdese por "*Mal de Olla*" todas as enfermidades, calamidades, infortunios,..., das que unha persoa, animal e, ata cousas materiais, poden ser vítimas por mor do mal causado pola vista ou mirada doutra persoa.

Tivo, e aínda ten, unha fonda importancia dentro da nosa cultura popular polo número de vítimas que chega a provocar e os contratempos

Dorna. Praia das Dornas - Ons

O *mal de olla* xorde por mor da ollada dunha persoa que nos quere mal. Hai autores que dubidan á hora de delimitar se é verdadeiramente a ollada a que causa o mal ou é a intención de causala ou mesmo a envexa.

Taboada Chivite defínea como: "*a extraordinaria forza fascinadora que expelen os ollos de certas persoas, producindo dano a seres animados e inanimados*".

Distínguense dúas clases de persoas, entre as que poden producir mal coa mirada: Os *voluntarios*, que son coñecedores do seu poder e causan mal sabéndoo e os *involuntarios* que posúen unhas características físicas que non poden controlar.

Os malos ollos producen toda clase de doenzas, sendo os animais e os nenos os máis propensos ó seu ataque; en xeral de calquera signo de enfermidade ó que non se lle atopa causa, axiña se lle bota a culpa ó "*mal de olla*".

É normal que nas comunidades do rural, xa teñan bo coñecemento das persoas que poden causar o mal ou que posúen *mala mirada*. Na Illa de Ons, de sempre, tiñan ben catalogadas ás persoas con "*mala vista*"; por iso, os pescadores, cando ían para o mar, xa tiñan ben en conta por onde non deberían ir camiño do peirao e chegaban a dar enormes voltas para non pasar por diante da casa dalgunha ou dalgún veciño; aínda que, se querían causar mal, estas xa os buscaban: "*... íamos para o mar e en vez de ir polo camiño, que chegabamos antes, íamos pola praia. Unha vez mirounos dende a ventá da súa casa a sra. e xa baixou ata o almacén para axexar. Cando a mirei dixen: - así como imos así voltaremos. E así foi, aquel día non pescamos nada.*"

Nesta comunidade tan pechada de Ons, a problemática multiplicábase e ata nas pandeiradas dos sábados, as coplas con referencias ás persoas con malos ollos tiñan o seu espacio na troulada:

Os ollos desa muller
son coma os da sarabanduxa,
non sabes para onde miran
pero son ollos de bruxa.

Se te atopas con María
non vaías ó mar
que pesca non traerás ningunha
non paga a pena a dorna botar.

As persoas son atacadas polos *malos ollos*, pero van a ser os animais os que máis padecen este tipo de agresións sendo constantes as enfermidades sen remedio, mortes, malos partos,... Na Illa de Ons os animais máis atacados polos *malos ollos* eran as vacas e os porcos.

Historias hai de abondo que o confirman: - "*Miña nai fora coa vaca para o monte. De alí a un pouco chegou Manuel, que quería namorala, e estiveron un rato a latricar.*"

Maruxiña, que viña de andar en Liñeiros ó marullo, mirounos. Como ela quería saír con Manuel, disque lle botou un mal de olla ás vacas da miña nai. Durante máis de dez días deron sangue en vez de leite, ¡ morrían secas !, tivo que ir a Cangas a xunto unha "muller desas" para que lle tirara o mal".

Unha das grandes loitas entre familias en Ons, era a de ver quen conseguía matar o porco máis grande. Estas loitas tamén producían envexas entre os veciños, e xurdían os malos ollos: "*O señor Arturo tiña o porco máis grande de toda a Illa. Un día foron a mirarllo dúas do Cucorno e quedaron abraíadas do mundo de porco que tiña.*"

Ó pouco diso o porco comezou a deixar de comer e íaselle a vida. Non durou nin tres días. Din que foi unha das que foran a mirarllo, por mor da envexa que lle tiñan”.

Tamén había coplas para os animais que dicían:
Mirou os teus animais
e non pararon de temblar,
malos ollos que se fixan
algún mal vos han de dar.

Cando vaias para o monte,
non te esquezas do allo,
se queres que os bichos
non collan o meigallo

O *Mal de Olo* ten cura se se colle a tempo, aínda que é mellor previr a súa influencia. En Ons atopamos dentro do seu cancionero, coplas que o indican:

No mires para su ventana
cuando vayas para la mar
que como esté ella en casa
nada vas pescar.

Para un ollo acoloutrado
non se debe de mirar
é ollo enfeitizado
e mala sorte te traerá.

En toda Galicia usan principalmente o allo para previlo. Victor Lis Quibén cóntanos que: “*cuando llevan un cerdo a venderlo a la feria lo <untan> con ajo para prevenir el mal de ojo*”. Pero tamén usan ferraduras de cabalo que cravan nas portas; amuletos coma a figa e a cabeza ou cornos de vacaloura; cornos de carneiros;... García de la Riega falaba do costume na Galicia antiga de buscar camisas de cobras para conservalas como talismáns protectores contra o *Mal de Olo*. En Ons as camisas de serpes eran empregadas para facer menciñas e ritos curativos contra todo mal.

En certos lugares do noso rural curan ós enfermos de *Mal de Olo* someténdoo á mirada dun animal como o boi ou a vaca. En Ons, non era unha práctica moi común, pois dicían que podería pasar o mal ó animal e este collería a propiedade da transmisión a outros animais e mesmo ás persoas.

Os métodos para curalo son moi diversos, realízanse en calquera lugar aínda que

preferentemente en encrucilladas e atrios de capelas afastadas; a noite é o momento elixido; para face-los diferentes conxuros recorren a bruxas, meigas e curandeiros; empregan todo tipo de materiais e ingredientes, destacando saliva, sal, auga bendicida, allos, vacalouras, crucifixos,...

Na Illa de Ons, aínda que había mulleres nativas que o podían curar, ían a chamar a “*unha muller desas*” (xeito de aludir a unha meiga ou persoa que realiza curacións fora da Illa). Polo xeral, a que vai na súa procura é a muller de máis idade da casa, avoa, nai ou a filla máis vella. Nunca debe ir un home. Se a enfeitizada é a única muller da casa, acoden a unha irmá, tía, outro familiar feminino ou a unha muller da Illa amiga.

Fan unha primeira visita para contarlle o problema e logo unha segunda para levarlle todo o que lle pidan. Rara vez as “*mulleres esas*” ían á Illa para curar a enfermos de *malos ollos*, sempre daban os remedios e eran os familiares do enfermo, ou donos do animal, os que tiñan que facer todo o conxuro.

As mulleres illanas encargadas de resolver a enfermidade de malos ollos, empregaban, preferentemente: area da praia; allos; herbas diversas, especialmente o ramo seco das herbas do San Xoán; algas; a cinza do “pao de noiteboa”; etc. En moitos dos casos, a persoa enfeitizada tiña que bañarse ás nove da noite na praia; a escollida era a de Area dos Cans, e tiña que estar exposta a nove ondas, á vez que se fregaba por todo o corpo con bochos (algas con boliñas).

Praia de “Area dos Cans” - Ons